

УДК 342.726:614.2

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2026.1.6>**Віктор БІЛОУС**

доктор юридичних наук, професор Державного податкового університету,

e-mail: [bvt05@ukr.net](mailto:bvt05@ukr.net)

ORCID: 0000-0002-1390-1065

**Антон ЛІВАК**

кандидат юридичних наук, голова АО IMG Partners, адвокат,

e-mail: [livak61@gmail.com](mailto:livak61@gmail.com)

ORCID: 0000-0003-1950-1609

**Петро ЛІВАК**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри ТЄФ (УГІ) Українського гуманітарного інституту,

e-mail: [petrolivak45@gmail.com](mailto:petrolivak45@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-0136-2607

## ПРАВОВІ ЗАСАДИ КАПЕЛАНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті досліджено правові засади капеланської діяльності у сфері охорони здоров'я України, проаналізовано сучасний стан нормативно-правового забезпечення медичного капеланства, визначено ключові проблеми його впровадження та запропоновано шляхи їх вирішення. Особливу увагу приділено питанням реалізації конституційного права на свободу світогляду і віросповідання у медичних закладах, правовому статусу медичних капеланів, міжнародному досвіду організації душпастирської опіки у закладах охорони здоров'я. Встановлено, що відсутність комплексного законодавчого регулювання тривалий час стримувала розвиток інституту медичного капеланства в Україні. Обґрунтовано необхідність ухвалення спеціального закону, який би визначав правовий статус капеланів у сфері охорони здоров'я, порядок їхньої діяльності, джерела фінансування та механізми взаємодії з медичними установами.

**Ключові слова:** медичне капеланство, охорона здоров'я, свобода віросповідання, капеланська діяльність, правове регулювання, душпастирська опіка, права пацієнтів.

### Viktor Bilous, Anton Livak, Petro Livak. Legal Foundations of Chaplaincy in Healthcare: Problems of Implementation and Ways to Solve Them

The article examines the legal foundations of chaplaincy activities in the healthcare sector of Ukraine, analyzes the current state of regulatory and legal support for medical chaplaincy, identifies the key problems of its implementation, and proposes possible solutions. Particular attention is paid to the implementation of the constitutional right to freedom of thought, conscience, and religion in healthcare institutions, the legal status of medical chaplains, and the international experience of organizing pastoral care in healthcare facilities. It has been established that the absence of comprehensive legislative regulation has long hindered the development of the institution of medical chaplaincy in Ukraine. The study substantiates the necessity of adopting a special law that would define the legal status of chaplains in the healthcare sector, the procedure for their activities, sources of funding, and mechanisms of interaction with medical institutions.

**Key words:** medical chaplaincy, healthcare, freedom of religion, chaplaincy activities, legal regulation, pastoral care, patients' rights.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я України та зростання соціально-психологічних викликів, пов'язаних із воєнним станом, особливої актуальності набуває проблема забезпечення духовної підтримки пацієнтів, членів їхніх сімей та медичних працівників. Одним із важливих інструментів реалізації права людини на свободу совісті та віросповідання є капеланська діяльність у сфері охорони здоров'я.

Світова практика свідчить, що медичне капеланство є складовою системи гуманізації медицини. У більшості країн Європейського Союзу функціонують спеціалізовані служби душпастирської опіки при лікарнях та реабілітаційних центрах. В Україні питаннями дослідження багатьох перипетій проблем інституту медичного капеланства займалися багато вчених і практиків, а саме: Н. Росул, М. Васін, Г. Убогов, А. Нагірняк, С. Дмитрієв, О. Брацюнь, а також закордонні вчені

A. Vandenhoeck, Kenneth I. Pargament, Litz, B., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. у сфері душпастирської опіки в аспекті впровадження медичного капеланства у сфері охорони здоров'я України, а також військових капеланів. Важливо відмітити те, що питання медичного капеланства тісно переплітаються із діяльністю військових капеланів, дослідженнями яких займаються вчені Р. Livak, В. Synchak, М. Fedorenko, О. Войтюк, О. Каплій, В. Гоголь, Р. Делятинський, О. Ворощук, Л. Владиченко, А. Підлісний, М. Вашук, Е. Дробко, С. Здіорук, Р. Коханчук і Т. Калениченко, Т. Кириленко, І. Горбик, Г. Циганенко, Р. П'яста та Н. Матейко і інші, які досліджували конституційно-правові засади діяльності капеланів у військовій сфері і дійшли висновку, що військові капелани з перших днів АТО (2014 р.) «поєднали душпастирську та психологічну допомогу», стали «духовною опорою і підтримкою воїнів».

Конституція України [1] гарантує кожному право на свободу світогляду та віросповідання (ст. 35) та право на охорону здоров'я (ст. 49).

Однак, на думку науковиці Росул Н.О.: «практична реалізація цих прав у закладах охорони здоров'я тривалий час не мала чіткого нормативного механізму. Лише останніми роками питання медичного капеланства почало активно врегульовуватися на рівні підзаконних нормативно-правових актів МОЗ України» [10, С. 35].

Основними проблемами правового забезпечення капеланської діяльності у сфері охорони здоров'я України є:

1. Відсутність тривалий час спеціального законодавства щодо медичного капеланства.
2. Нечіткість правового статусу медичних капеланів.
3. Недостатнє нормативне врегулювання взаємодії капеланів із медичним персоналом.
4. Відсутність єдиних стандартів професійної підготовки капеланів.
5. Невизначеність механізмів фінансування капеланської діяльності.
6. Недостатня інтеграція духовної підтримки у систему медичної допомоги та реабілітації.

Актуальність теми зумовлена також необхідністю адаптації українського законодавства до європейських стандартів забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я.

**Виклад основного матеріалу.** Капеланська діяльність у сфері охорони здоров'я являє собою професійну діяльність, спрямовану на задоволення духовно-релігійних потреб пацієнтів, їхніх родин та працівників закладів

охорони здоров'я. Зокрема, у 2025 році Міністерство охорони здоров'я України офіційно закріпило поняття капеланської діяльності у сфері охорони здоров'я у відповідному Положенні: «Положення про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я (наказ МОЗ від 09.09.2025 №1407): *«Капеланська діяльність у сфері охорони здоров'я – професійна діяльність у сфері охорони здоров'я, що здійснюється капеланами в охороні здоров'я та помічниками капеланів в охороні здоров'я з метою задоволення духовно-релігійних потреб пацієнтів, членів їх сімей та працівників закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів»* [6].

У цьому документі офіційно визначено поняття «духовна (душпастирська) опіка» та врегульовано діяльність капеланів у закладах охорони здоров'я.

Згідно з цим Положенням: *«Духовна (душпастирська) опіка – це діяльність, спрямована на духовно-моральну підтримку пацієнтів, їхніх сімей та працівників медичних закладів»*.

Відповідно до даного Положення, вказано, що: *«Капеланська діяльність визначається як професійна діяльність капеланів та їхніх помічників, спрямована на забезпечення духовної підтримки пацієнтів»* [4].

Отже, якщо коротко:

1. Спеціальний законопроект про запровадження душпастирської опіки було прийнято в першому читанні Верховною Радою України у 2016 році, але так і не став законом.

2. На сьогодні діяльність медичних капеланів регулюється підзаконними нормативними актами МОЗ, зокрема Положенням про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я від 09.09.2025 №1407 [6].

3. Окремого закону щодо медичних капеланів немає, але правове підґрунтя для душпастирської опіки в медичних закладах уже існує.

Водночас, нині правовий статус медичних капеланів України, виходячи із «Положення МОЗ про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я» прямо спирається на кілька рівнів законодавства: конституційні гарантії, законодавство про охорону здоров'я, законодавство про свободу віросповідання та трудове право.

Так, у преамбулі наказу МОЗ від 09.09.2025 року за №1407 прямо зазначено, що його видано, зокрема, на підставі частини першої статті 74 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [2].

Крім того, саме Положення передбачає, що терміни та правові підходи беруться із законів:

- Закон України «*Основи законодавства України про охорону здоров'я*» [2];
- Закон України «*Про свободу совісті та релігійні організації*» [3];
- Закон України «*Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я*» [4];
- Закон України «*Про систему охорони психічного здоров'я в Україні*» [5].

Науковиця Н.О. Росул у своїй статті в даному аспекті зазначає, що: «*медичне капеланство є окремим видом релігійної діяльності, який поєднує духовну, психологічну та соціальну підтримку особи під час лікування та реабілітації*». На її думку, «*медичне капеланство має комплексну правову природу і поєднує:*

- *конституційні гарантії свободи совісті;*
- *право на охорону здоров'я;*
- *принцип гуманізації медичної допомоги;*
- *міжнародні стандарти захисту прав людини*» [10, С.36].

З питань нормативно-правового регулювання капеланської діяльності в Україні варто відмітити, що основу правового регулювання становлять:

- Конституція України [1];
- Закон України «*Про свободу совісті та релігійні організації*» [3];
- Закон України «*Основи законодавства України про охорону здоров'я*» [2];
- підзаконні нормативно-правові акти МОЗ України [6,7,8].

Стаття 35 Конституції України [1] гарантує кожному свободу світогляду та віросповідання. Це право включає можливість сповідувати будь-яку релігію, а також здійснювати релігійні обряди індивідуально чи колективно.

У Законі України «*Основи законодавства України про охорону здоров'я*» закріплено принцип поваги до людської гідності пацієнта. Саме ця норма створює підґрунтя для надання духовної допомоги особам, які перебувають на лікуванні [2].

У своїй статті науковиця Н.О. Росул також наголошує, що: «*законодавство України досі не містить спеціального закону про медичне капеланство, що створює певні прогалини у визначенні статусу капеланів, їхніх прав та обов'язків*» [10, С.222].

Особливого значення питання правового регулювання набуло після повномасштабної війни, коли значно збільшилася кількість пацієнтів, які потребують як медичної так і психологічної та духовної підтримки.

Міжнародний досвід правового регулювання медичного капеланства свідчить про те, що у країнах Європи медичне капеланство давно інтегроване у систему охорони здоров'я,

на що вказує у своїй праці науковиця Росул Н. О.: «*У Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині діяльність капеланів регламентується окремими нормативними актами та угодами між державою і релігійними організаціями, в яких авторка статті провела аналіз нормативно-правового забезпечення медичного капеланства в даних країнах Європейського Союзу, де вона дослідила конституційні гарантії свободи совісті і віросповідання та механізми реалізації права пацієнтів і медичних працівників на душпастирську опіку в медичних закладах країна ЄС*» [11, С.33].

У своїй науковій праці авторкою було проведено порівняльно-правовий аналіз законодавства держав Вишеградської групи, визначено особливості правового статусу медичних капеланів, умови їх діяльності, порядок взаємодії релігійних організацій із закладами охорони здоров'я та джерела фінансування капеланської служби.

Особливу увагу приділено кваліфікаційним вимогам до капеланів: від відсутності чітких критеріїв в Угорщині до обов'язкової богословської освіти та спеціалізації в Чехії. Також досліджується практика фінансування душпастирської опіки – як за рахунок медичних закладів, так і релігійних організацій та наголошено на важливій ролі медичного капеланства у забезпеченні права на свободу віросповідання та необхідності вдосконалення цього інституту в Україні враховуючи досвід країн ЄС.

Вчена Н.О. Росул у своєму дослідженні зазначає, що у цих державах:

- *передбачено офіційний статус медичних капеланів;*
- *фінансування їхньої діяльності здійснюється частково за рахунок державного бюджету;*
- *функціонують стандартизовані програми професійної підготовки;*
- *капелани входять до складу мультидисциплінарних команд* [11, С.35].

Наразі, в цьому контексті необхідно привести статтю вченої із країни ЄС Vandenhoeck, Anne (2013), в якій авторка «*провела аналіз ролі капеланів у медичній сфері європейських країн із обґрунтуванням їхньої професійної спеціалізації у сфері духовної допомоги пацієнтам та зазначає, що організація капеланської служби в цих країнах ЄС суттєво відрізняється через історичні, культурні та релігійні особливості. Проте загальноєвропейською тенденцією є професіоналізація капеланства та посилення його ролі в медичних закладах*» [14, С.555].

У своїй праці науковиця Anne Vandenhoeck «*використала концепцію «цілісної допомоги»*

(*whole person care*), відповідно до якої лікування повинно охоплювати не лише фізичні, а й психологічні, соціальні та духовні потреби людини. Капелан розглядається як спеціаліст, який оцінює духовні потреби пацієнтів і членів їхніх сімей та надає професійну духовну підтримку. Робота демонструє сучасний європейський підхід до капеланства як окремої професійної сфери діяльності у країнах ЄС, зокрема Нідерландах і Бельгії, де діяльність капеланів закріплена на законодавчому рівні» [14, с.557].

Окрім європейської вченої Vandenhoeck, Anne (2013), є необхідність розглянути монографію новітніх досліджень американського вченого Koenig H. G. (2013), Коеніг Гарольд Дж. «Духовність у догляді за пацієнтами: чому, як, коли і для чого» 3-тє видання 2013 року, у сфері взаємозв'язку духовності та здоров'я. Автор праці вивчає: «...інтеграції духовних потреб пацієнта у процес медичної допомоги, в якій обґрунтовує необхідність урахування духовного виміру здоров'я, розглядає методи духовного скринінгу та духовного анамнезу, визначає межі професійної компетентності медичних працівників і роль капеланів та душпастирської опіки в лікувальному процесі». Окремі розділи присвячені діяльності капеланів, медичних сестер, соціальних працівників і фахівців із психічного здоров'я [16, С.216].

Ця книга є одним із базових міжнародних джерел для обґрунтування:

- необхідності духовної підтримки пацієнтів;
- ролі медичного капелана в міждисциплінарній команді;
- духовного оцінювання (*spiritual assessment*);
- впливу релігійності та духовності на одужання, якість життя та психологічну адаптацію пацієнтів;
- розвитку системи душпастирської опіки в закладах охорони здоров'я.

У Німеччині та США медичне капеланство визнається важливим елементом паліативної допомоги та психосоціальної підтримки пацієнтів.

Україна може використати цей досвід для формування власної моделі правового регулювання медичного капеланства.

Аналіз процесу відродження інституту капеланства у сфері охорони здоров'я провів науковець М. Васін, який вказував на: «необхідності правового врегулювання медичного капеланства в Україні, який у своїй статті досліджує проблему забезпечення права людини на свободу віросповідання у медичній

сфері та підкреслює, що духовна підтримка пацієнтів є складовою гуманізації медичної допомоги».

Автор наголошує, що: «медичне капеланство активно функціонує у багатьох країнах світу і є важливим елементом паліативної допомоги, психологічної підтримки й реабілітації пацієнтів» [9, С.19].

До вище наведених наукових досліджень необхідно відмітити статтю, в якій науковець Убогов Г., із співавторами комплексно «розкривають правові та організаційні аспекти впровадження душпастирської опіки у сфері охорони здоров'я України, в якій автори наголошують, що духовна допомога пацієнтам є невід'ємною складовою сучасної медичної системи, особливо в умовах тяжких захворювань, паліативної допомоги та кризових станів» [12, С.34].

Головною метою роботи є обґрунтування необхідності законодавчого закріплення медичного капеланства та розроблення відповідного законопроекту. Автори у своїй статті провели аналіз стану нормативно-правового забезпечення душпастирської опіки в Україні, в якій вони визначаються з основними проблемами, а саме:

- «відсутність офіційного статусу медичного капелана;
- неврегульованість механізму доступу священнослужителів до медичних закладів;
- відсутність державних стандартів підготовки капеланів;
- недостатня координація між державою та релігійними організаціями» [12, С.34].

Автори детально і глибоко провели аналіз законопроекту щодо запровадження душпастирської опіки у сфері охорони здоров'я в аспекті розгляду цього питання Верховною Радою України. У своїх висновках автори пропонують:

- створити законодавчу базу для діяльності медичних капеланів;
- розробити положення про душпастирську опіку в медичних закладах;
- запровадити спеціальну підготовку медичних капеланів;
- забезпечити співпрацю держави, медичних установ і релігійних організацій» [12, С.33].

Обидві праці присвячені проблемі правового оформлення медичного капеланства в Україні та доводять необхідність інтеграції духовної опіки у систему охорони здоров'я. При цьому вчений М. Васін більше акцентує увагу на правозахисному й соціальному значенні медичного капеланства, тоді як праця С. Убогова та співавторів має більш практич-

ний і нормотворчий характер, оскільки містить аналіз конкретних законодавчих ініціатив та механізмів їх реалізації.

Варто відмітити те, що в Україні уже запроваджена і діє модель військового капеланства, яке має давню історію і регламентується відповідним Законом України «Про Службу військового капеланства» від 30.11.2021 року [7].

В даному контексті науковець Livak P., у співавторстві із Synchak B., and Fedorenko M. (2022) присвятили свою статтю аналізу становлення інституту військового капеланства в Україні в умовах російсько-української війни у розрізі 2014-2024 р, а саме: «дослідили законодавчу базу, принципи діяльності капеланів, проблеми їхньої підготовки та роль духовної підтримки у війську. Автори поєднують історичний аналіз розвитку капеланства з вивченням сучасного законодавства, зокрема Закону України «Про Службу військового капеланства» 2021 року. Особливо цінним є акцент на ролі священників-волонтерів, які фактично започаткували активне функціонування капеланської служби на фронті» [13, С.87].

Автори статті зробили детальний опис обов'язків, прав та принципів діяльності військових капеланів, які у сучасній українській армії виконують не лише релігійну, а й морально-психологічну функцію: підтримують бойовий дух, допомагають у реабілітації військових, сприяють формуванню толерантності та моральних цінностей, що є важливим елементом національної безпеки та моральної стійкості суспільства [11, С.91].

Важливим напрямом розвитку сучасного військового капеланства в Україні стала його інтеграція в систему морально-психологічного забезпечення військ та налагодження тісної взаємодії з військовими психологами. Якщо військові психологи працюють переважно з психоемоційними наслідками бойового стресу, травматичних переживань і посттравматичних розладів, то військові капелани зосереджуються на духовних, світоглядних та екзистенційних питаннях, які виникають у воїнів під час виконання бойових завдань, які взаємопов'язані між собою і потребують загального процесу відновлення й зміцнення внутрішніх ресурсів військовослужбовця.

У сфері дослідження медичного та військового капеланства є наукова праця зарубіжного вченого [Kenneth I. Pargament], яка являється однією з найвпливовіших у психології релігії та духовності, в якій автор розробив: «концепцію *spiritually integrated psychotherapy* («духовно інтегрованої психотерапії»), у якій духовність розглядається як важливий ресурс

подолання стресу, травми, екзистенційних криз та моральних конфліктів» [15, С.144].

У своїй монографії автор [Kenneth I. Pargament] розробив теоретичну модель «пошуку священного» (*search for the sacred*), методи духовної оцінки клієнта та практичні рекомендації щодо інтеграції духовних ресурсів у психотерапевтичний процес». Дана праця щодо вирішення проблем медичного і військового капеланства є особливо цінною, оскільки «пропонує наукове обґрунтування ролі духовності у подоланні травматичного досвіду, втрати, моральних ушкоджень (*moral injury*) та формуванні духовної стійкості (*spiritual resilience*)» [15, С.343].

Крім наведених вище досліджень, необхідно відмітити часто цитовану працю вчених країн ЄС (Litz B. T., Stein N., Delaney E. M., Lebowitz L., Nash W. P., Silva C., Maguen S.) щодо наукового розуміння феномену *moral injury* (моральної травми) у статті: «Моральна травма та моральне відновлення у ветеранів війни: попередня модель і стратегія втручання», в якій автори «визначають моральну травму як наслідок подій, під час яких людина сама вчинила, не змогла запобігти або стала свідком дій, що суперечать її глибоким моральним переконанням і можуть мати довготривалі психологічні, соціальні, поведінкові та духовні наслідки» [17, С. 699].

Дана стаття має особливе значення для дослідження і вирішення проблем військового та медичного капеланства, оскільки:

- вводить поняття моральної травми як окремого явища, відмінного від ПТСР;
- підкреслює роль почуттів провини, сорому, втрати довіри та духовної кризи;
- обґрунтовує необхідність духовного супроводу військовослужбовців і ветеранів;
- створює теоретичне підґрунтя для сучасних програм духовного зцілення, морального відновлення та розвитку *spiritual resilience* (*духовної стійкості*) у військовому середовищі [17, С.695–706].

Саме на цю статтю сьогодні спирається значна частина досліджень моральної травми у військовій психології, військовому капеланстві та програмах реабілітації ветеранів країн НАТО.

Отже, враховуючи дані дослідження, варто відзначити основні проблеми впровадження медичного капеланства в Україні, це - відсутність окремого спеціального закону, який би комплексно регулював капеланську діяльність саме у сфері охорони здоров'я. Однак правове регулювання вже існує на рівні законодавчих норм у сфері охорони здоров'я та підзаконних актів Міністерства охорони здоров'я України.

Зокрема, у 2025 році МОЗ затвердило спеціальне Положення: «Про затвердження Положення про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я» – наказ МОЗ України №1407 від 09.09.2025 р. Цей документ визначає:

- поняття капеланської діяльності у медичних закладах;
- встановлює статус капеланів та помічників капеланів;
- регулює організацію духовної опіки в лікарнях і реабілітаційних установах;
- передбачає можливість діяльності як на трудовій основі, так і на волонтерських засадах [6].

Крім цього, існує наказ МОЗ України від 05.07.2025 № 1065 «Деякі питання підготовки та професійної діяльності за професіями у сфері охорони здоров'я», де в розділі 7, «передбачена посада медичного капелана у сфері професіоналів з психологічної допомоги і духовної опіки та відповідні їм професійні кваліфікації» [8].

Таким чином, станом на сьогодні, модель регулювання така: окремого закону про медичне капеланство немає, але існує офіційне нормативне регулювання даного процесу діяльності через накази Міністерства охорони здоров'я України та норми іншого базового медичного законодавства. Тому, враховуючи вище наведене, автори вважають за необхідне розкрити детально аспекти проблем впровадження медичного капеланства у сфері охорони здоров'я України та шляхи їх вирішення.

*Відсутність спеціального законодавства.* Попри існування окремих нормативно-правових положень, правове забезпечення діяльності медичного капеланства в Україні залишається недостатньо врегульованим на законодавчому рівні. У зв'язку з цим автори статті обґрунтовано зазначають, що правове регулювання медичного капеланства в Україні потребує подальшого вдосконалення.

*Неврегульованість трудових відносин.* На практиці капелани часто здійснюють діяльність на волонтерських засадах, що створює проблеми соціального захисту, фінансування та професійної відповідальності.

*Недостатня професійна підготовка.* Система підготовки медичних капеланів в Україні лише формується і, на 2026 рік відсутні: єдині освітні стандарти; державна сертифікація; чіткі кваліфікаційні вимоги, як це передбачено для підготовки військових капеланів.

*Конфесійні та етичні проблеми.* Однією з ключових проблем є забезпечення рівності представників різних конфесій. Медичний заклад, будь-якої форми власності і підпорядкування, має гарантувати пацієнту право на

духовну підтримку незалежно від релігійної належності. Тому тут виникають питання:

- дотримання медичної таємниці;
- етичних меж втручання капелана;
- взаємодії з лікарями та психологами.

1. Шляхи вдосконалення правового регулювання потребують ухвалення спеціального Закону України «Про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я», який має визначити:

- правовий статус капеланів;
- порядок їхньої діяльності;
- систему фінансування;
- гарантії прав пацієнтів.

2. Розроблення професійних стандартів має передбачати усі аспекти:

- створення державних стандартів професійної підготовки;
- системи сертифікації капеланів;
- етичного кодексу медичного капелана.

3. Інтеграція капеланів у медичну систему, які повинні бути повноцінними учасниками мультидисциплінарних команд разом із лікарями, психологами та соціальними працівниками.

4. Використання міжнародного досвіду та адаптація до європейських стандартів організації душпастирської опіки у закладах охорони здоров'я.

**Висновки.** Капеланська діяльність у сфері охорони здоров'я є важливим інструментом забезпечення прав людини, гуманізації медицини та надання комплексної підтримки пацієнтам. Сучасний стан правового регулювання медичного капеланства в Україні свідчить про поступове формування відповідного інституту, однак наявні численні законодавчі та організаційні проблеми.

Основними недоліками чинної системи є:

- відсутність спеціального закону;
- нечіткість правового статусу капеланів;
- недостатня професійна підготовка;
- неврегульованість фінансування.

Для ефективного розвитку медичного капеланства необхідно:

1. Ухвалити спеціальний закон.
2. Визначити стандарти професійної підготовки капеланів.
3. Інтегрувати духовну підтримку у систему охорони здоров'я.
4. Забезпечити міжконфесійну рівність.
5. Використати позитивний міжнародний досвід.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню якості медичної допомоги, захисту прав пацієнтів та розвитку гуманістичних засад української системи охорони здоров'я в дзеркалі медичного капеланства.

**Література:**

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. ст. 19.
3. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-ХІІ / Верховна Рада УРСР. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 25, ст. 283.
4. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 3 грудня 2020 року № 1053-ІХ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 8, ст.59)
5. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 № 4223-ІХ. (Набрав чинності 7 лютого 2026 року).
6. Наказ МОЗ України від 09.09.2025 № 1407 «Про затвердження Положення про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я».
7. Про Службу військового капеланства: Закон України від 30.11.2021 № 1915-ІХ/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1915-20#Text>
8. Наказ МОЗ України від 05.07.2025 № 1065 «Деякі питання підготовки та професійної діяльності за професіями у сфері охорони здоров'я» URL: <https://medkapelan.com.ua/osvita-kapelaniv/>
9. Васін М.С. Актуальність законодавчого впровадження медичного капеланства в Україні. Науково-практичний журнал «Соціологія права» 2018. Вип. 3. С. 18–24. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 1226
10. Росул Н.О. Актуальні питання нормативно-правового регулювання медичного капеланства в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2023. № 78(1). С. 220–225. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.36>
11. Росул Н.О. Правове регулювання душпастирської опіки в закладах охорони здоров'я країн Вишеградської групи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 20245258 452 DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.8>
12. Убогов С. Г., Нагірняк А. Я., Дмитрієв С. В., Брацюнь О. П. Законодавчі аспекти запровадження душпастирської опіки в сфері охорони здоров'я України. *Інтегративна антропологія*. 2016. № 2(28). С. 33–37.
13. Synchak B., Livak P., Fedorenko M. «Training of Military Chaplains for the Armed Forces of Ukraine in Conditions of the Invasion by the Russian Federation,» Occasional Papers on Religion in Eastern Europe: 2022. Vol. 42 : Iss. 3, Article 8. p. 81–94. DOI: <https://doi.org/10.55221/2693-2148.2345>
14. Vandenhoeck A. Chaplains as specialists in spiritual care for patients in Europe. *Polish Archives of Internal Medicine* (Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej), 2013. 123(10), 552–557. <https://doi.org/10.20452/pamw.1933>
15. Kenneth I. Pargament. *Spiritually Integrated Psychotherapy: Understanding and Addressing the Sacred*. New York: Guilford Press, July 1, 2011, 384 Pages. ISBN 9781609189938
16. Koenig, Harold G. *Spirituality in Patient Care: Why, How, When, and What*. 3rd ed., revised and expanded. West Conshohocken, PA: Templeton Press, 2013. 352 p. ISBN 978-1599474250.
17. Litz B. T., Stein N., Delaney E. M., Lebowitz L., Nash W. P., Silva C., Maguen S. Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 2009. 29(8), 695–706. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.07.003>

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026

Дата надходження виправленої версії статті: 19.03.2026

Дата прийняття статті: 23.03.2026

Дата публікації статті: 12.06.2026